

STRES, ZADOVOLJSTVO POSLOM I RADNA SPOSOBNOST FIZIOTERAPEUTA

STRESS, JOB SATISFACTION AND WORKING ABILITY OF A PHYSIOTHERAPIST

Marija Klepac^{1*}

¹Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Naftalan, Omladinska ulica 23A, 10310 Ivanić Grad, Hrvatska
 Odjel za fizikalnu terapiju, Ivanić Grad, Hrvatska

*Autor za korespondenciju:

e-mail: marija.klepac@gmail.com

Marija Klepac, Predavec, Dubravačka 8
 10312 Kloštar Ivanić, Hrvatska

SAŽETAK

Cilj je ovog rada utvrditi postoji li interakcija između profesionalnog stresa i zadovoljstva poslom fizioterapeuta. Općenito govoreći, svi zdravstveni problemi utječu na zadovoljstvo poslom te ujedno i na spremnost za nastavak rada i ostanak u profesiji. Osim bolesti struke, fizički stres i psihosocijalni stres utječu na zadovoljstvo poslom fizioterapeuta. Istraživanje je provedeno na 82 fizioterapeuta od čega 69 žena i 13 muškaraca, s radnim stažem dužim od 10 godina. Najviše ispitanika bilo je u dobi između 50-59 godina, čak 37,8% fizioterapeuta. Najveći broj ispitanika bio je više stručne spreme, 58,5%. Rezultati su pokazali da fizioterapeuti koji su pod većim stresom općenito i pod većim rizikom od izgaranja na poslu imaju nižu razinu radne sposobnosti. Zadovoljstvo poslom negativno je korelirano s izgaranjem na poslu, dok su stres i izgaranje međusobno pozitivno snažno korelirani, te možemo reći da su ova dva faktora često prisutna zajedno. Rezultati istraživanja nisu pokazali značajne razlike među spolovima u varijablama zadovoljstva poslom, izgaranja i stresa. Međutim, fizioterapeuti se prema spolu značajno razlikuju u indeksu radne sposobnosti. Muški fizioterapeuti imaju 73,8% veću vjerojatnost za višu razinu radne sposobnosti od ženskih fizioterapeuta.

Ključne riječi: fizioterapeuti, zadovoljstvo poslom, indeks radne sposobnosti, stres, izgaranje na poslu.

SUMMARY

The aim of this paper is to determine whether there is an interaction between occupational stress and job satisfaction of a physiotherapist. Generally speaking, all health problems affect job satisfaction and at the same time the readiness to continue working and stay in the profession. In addition to occupational diseases, physical stress and psychosocial stress affect job satisfaction in physiotherapists. The study was conducted on 82 physiotherapists of which 69 women and 13 men, with work experience of more than 10 years. Most of the respondents were between the ages of 50-59, which makes up as many as 37.8% of physiotherapists. The largest number of respondents had higher education, 58.5%. The results showed that physiotherapists under higher stress in general and at higher risk of burnout at work have a lower level of work ability. Job satisfaction is negatively correlated with burnout at work, while stress and burnout are positively strongly correlated with each other, and we can say that these two factors are often present together. The results of the study did not show significant gender differences in the variables of job satisfaction, burnout, and stress. However, physiotherapists differ significantly by gender in the work ability index. Male physiotherapists are 73.8% more likely to have a higher level of work ability than female physiotherapists.

Key words: physiotherapists, job satisfaction, work capacity index, stress, burnout on workplace.

UVOD

Fizioterapeuti/fizioterapeutkinje procjenjuju, planiraju i provode rehabilitacijske programe kojima se poboljšavaju ili oporavljaju ljudske motoričke funkcije, povećava sposobnost pokreta/kretanja, ublažava bol te liječi ili sprečava tjelesne poteškoće povezane s ozljedama, bolestima i drugim oštećenjima. Služe se različitim fizioterapijskim vještinama i tehnikama kao što su pokret/kretanje, ultrazvuk, toplinski modaliteti, laser i druge(1).

Radno okruženje fizioterapeuta povezano je s izloženosti vlazi i izvorima elektromagnetskog zračenja. U obavljanju svakodnevnih zadataka na radnom mjestu fizički zahtjevi držanja trupa u položaju 45 - 90 stupnjeva, visoka aktivnost ruku i drugi neadekvatni položaji mogu biti uzrok boli (2).

Sindrom izgaranja (engl. burnout) najčešće je proučavani mentalni ishod među fizioterapeutima, a istraživanja su pokazala da, fizioterapeuti imaju umjereno povišenu prevalenciju sindroma izgaranja (3,4,5).

Stres na radnom mjestu definira se kao "štetna mentalna i fizička reakcija koja proizlazi iz neslaganja između sposobnosti zaposlenika, resursa i volje i zahtjeva za radom" (6). Medicinski troškovi porasli su za 800%, a ekonomski gubitak premašio 10% bruto nacionalnog proizvoda zbog stresa na radnom mjestu u SAD-u (7). Stres na radnom mjestu ima posljedice na zdravlje. Prethodna studija izvijestila je da visok stres na radnom mjestu šteti tijelu i duhu i posljedično rezultira lijenošću, češćim odsustvom s posla, promjenom posla i iscrpljenošću (8).

Cilj ovog rada je utvrditi postoji li profesionalni stres kod fizioterapeuta, kakva je njihova radna sposobnost kao i zadovoljstvo prilikom obavljanja radnih zadataka. Specifični ciljevi za ovaj predmet istraživanja su:

- Cilj 1: utvrditi postoji li poveznica između profesionalnog stresa i zadovoljstva poslom fizioterapeuta
- Cilj 2: utvrditi stupanj radne sposobnosti kod fizioterapeuta
- Na temelju ciljeva definirane su slijedeće hipoteze:
 - H1: Profesionalni stres i zadovoljstvo poslom mogu biti povezani s pojavom oboljenja.
 - H2: Profesionalni stres i zadovoljstvo poslom mogu biti povezani sa stupnjem radne sposobnosti fizioterapeuta.

MATERIJALI I METODE

Ispitanici

Istraživanje je provedeno na 82 fizioterapeuta. Uzorak su činili fizioterapeuti iz kliničkih bolnica, specijalnih bolnica i domova zdravlja.

Istraživanje se provodilo anonimnim anketnim upitnicima koji su se distribuirali mrežnim putem, tijekom svibnja, lipnja i srpnja 2020. godine u svrhu znanstveno istraživačkog rada. Stres i zadovoljstvo poslom procjenjivali su se pitanjima iz Kopenhaskog psihosocijalnog upitnika (The Copenhagen Psychosocial Questionnaire - COPSOQ), a radna sposobnost pitanjima iz Indeksa radne sposobnosti (Work Ability Indeks - WAI).

Pitanja su bila vezana za spol, radnu spremu i dob. Nadalje, psihosocijalno radno okruženje i zadovoljstvo procjenjivalo se pitanjima o neravnomjernosti i gomilanju rada, emocionalnim uznemirujućim situacijama na poslu, utjecaju na vlastiti rad, tempu izvođenja posla, atmosferi između kolega, kako problemi drugih ljudi utječu na vlastiti posao, može li se birati s kim će se raditi, utjecaj na vlastiti rad, zaostajanje u poslu, suradnja između kolega, ima li se dovoljno vremena za radne zadatke, osjećaj pripadnosti radnoj zajednici, utjecaj na količinu dodijeljenog posla, razmišljanje o promjeni posla, učestalost pomoći i podrške od kolega, spremnost kolega da slušaju o problemima na poslu i o razgovoru s kolegama o kvaliteti vlastitog rada. U upit-

niku procjenjivalo se i psihosocijalno radno okruženje i zadovoljstvo poslom.

U indeksu radne sposobnosti procjenjivalo se zadovoljstvo poslom, radnim mjestom u cjelini, odnosu prema nadređenom, veze između privatnog života i posla, zdravlju i blagostanju, procjena vlastitog zdravlja, sukobima i uvredljivim ponašanjima na radnom mjestu. Nadalje, procjenjivala se vlastita trenutna radna sposobnost, trenutna radna sposobnost u odnosu prema fizičkim i psihičkim zahtjevima posla.

U prvom dijelu upitnika objašnjeni su ciljevi istraživanja. Drugi dio upitnika činila je nominalna skala (dob, spol, stručna sprema, mjesto zaposlenja). Treći dio upitnika sačinjavala su pitanja o zadovoljstvu na radnom mjestu, bolestima potvrđenim od liječnika koje mogu biti povezane sa poslom te pitanjima o nesrećama na radu. Anketni upitnici bili su anonimni, a uz anketu je dostavljen i GDPR obrazac. Pristup anketnim upitnicima imao je samo istraživač u svrhu izrade diplomskog rada. FZSRI je na V. sjednici Etičkog povjerenstva za biomedicinska istraživanja u 2019./2020. akademskoj godini od 25. svibnja 2020. godine donijelo odluku i svi članovi povjerenstva utvrdili su da predložena tema, te metodologija rada i istraživanja u etičkom smislu nisu dvojbeni.

Uključni kriterij je bio 10 godina radnog staža u kliničkim bolnicama, specijalnim bolnicama i domovima zdravlja.

Isključni kriterij manje od 10 godina radnog staža te nepotpuno ispunjen upitnik.

Metode i statistička obrada podataka

Rezultati su prikazani deskriptivno u tablicama. Prikazani parametri su: srednja vrijednost, standardna devijacija, medijan, minimum i maksimum. Shapiro-Wilkov W test korišten je kako bi se provjerila pretpostavka normalne distribucije za kontinuirane varijable.

Interna pouzdanost varijabli koje su mjerene pomoću upitnika, provjerene SU koristeći Cronbachov koeficijent pouzdanosti (CKP). Uz CKP, prikazan je 95% interval pouzdanosti (95% IP).

Za korelaciju je korištena Spearmanova korelacija jer za neke varijable nije moguće pretpostaviti normalnu distribuciju, a neke su korelirane varijable ordinalne.

Razlike u mjerenim varijablama između binarne varijabli Spol testirana je pomoću Mann-Whitney U testa. Za izračun

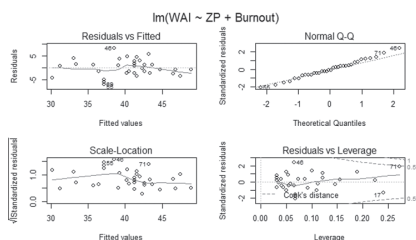
veličine efekta nakon Mann-Whitney U testa korišteno je Varghino i Delaneyvo A (VDA). VDA se interpretira kao vjerojatnost da određena grupa ima manji ili veći rezultat neke testirane varijable (9).

Razlike između kategorijalnih skupina testirana je pomoću Kruskal-Wallisovog testa. Razina statističke značajnosti (p vrijednost) bit će postavljena na manje ili jednako 0,05. Za testiranje utjecaja Zadovoljstva poslom (ZP) i Izgaranja na poslu (Burnout) na Razinu radne sposobnosti (WAI) korištena je višestruka, linearna regresija. Prije interpretacije modela, provjerene su sve pretpostavke primjerenim grafikonima i testovima. Pri testiranju regresora, primijenjena je Bonferronijeva korekcija zbog višestrukih usporedbi (10).

Statistička analiza je napravljena u računalnom programu R (ver. 4.0.2.). U analizu su korišteni sljedeći R paketi za manipulaciju podacima, izračune i grafičku prikaz: rcompanion, expss, readxl, xlsx, foreign, car, corrplot, ggcorrplot, data.table, table1, psych, effects, nlme, multcomp, knitr, tidyverse, ggpubr i FSA.

REZULTATI

U istraživanju je sudjelovalo 82 ispitanika, od čega 69 žena i 13 muškaraca. Prema deskriptivnoj statistici vidljivo je da je od ukupno 82 ispitanika, najviše ispitanika bilo dobi od 50-59 godina (37,8%). Prosječna dob ispitanika bila je 50-59 godina (37,8%) Najviše ispitanika imalo je višu stručnu spremu, njih čak 58,5%, od čega 58% žena i 61,5% muškaraca. Srednju stručnu spremu imalo je 26,8% ispitanika, a visoku najmanje – samo 16,6% ispitanika. Srednja vrijednost indeksa radne sposobnosti bila je 40,5 (muškarci 43,3; žene 39,5). Međutim, postoji veliki broj opservacija koje nedostaju za varijablu WAI. Veliki broj ljudi nije ispunilo sva pitanja WAI upitnika te bez svih podataka nije moguće izračunati konačni, zbrojeni rezultat jer i samo jedno neodgovoreno pitanje može jako utjecati na rezultat upitnika.

Grafikon 1. Dijagnostički grafikoni linearne regresije

RASPRAVA

Zadovoljstvo poslom prema srednjoj vrijednosti iznosilo je 67,3. srednja vrijednost Bournout odgovora iznosila je 57,3, (muškarci 46,6; žene 59,4). Srednja vrijednost Stresa na poslu bila je 53,5 (muškarci

43,3; žene 55,4). Cronbachov koeficijent pouzdanosti pokazao je zadovoljavajuću razinu pouzdanosti za varijablu WAI, dobru razinu za varijablu ZP te visoku razinu za varijable Burnout i Stres.

Niti jedan faktor ne pokazuje značajnu korelaciju s demografskim varijablama Dob i Stručna sprema. WAI ima pozitivnu, srednje jaku, statistički značajnu korelaciju sa Zadovoljstvom poslom (ZP), što znači da osobe koje su zadovoljnije svojim poslom također imaju, uglavnom, veću razinu radne sposobnosti. WAI je također negativno, srednje jako, statistički značajno koreliran s Brunout i Stres faktorima, što znači da osobe koje su trenutačno pod većim stresom općenito i pod većim rizikom od izgaranja na poslu, uglavnom imaju nižu razinu radne sposobnosti. Zadovoljstvom poslom (ZP) je negativno i slabo povezano s Brunout i Stres

faktorima, dok su potonja dva faktora pozitivno i snažno korelirani.

Razina zadovoljstva poslom i stres mogu utjecati na pojedince i organizaciju. Čini se da stres u mnogim organizacijama postaje još ozbiljniji alarmantnom brzinom. Stres na poslu prepoznat je problem zdravstvenih radnika koji se smatraju osobito rizičnim za razvijanje psihosocijalnih problema povezanih sa stresom. Pojedinci s poslovnim nižeg statusa danas više pate zbog visoke razine stresa i više su skloni visokom krvnom tlaku i tjeskobi. Stres se može smatrati ključnom odrednicom zadovoljstva poslom. Komponente stresa na poslu uključuju čimbenike kao što su sukob uloga, dvosmislenost uloga, preopterećenje uloga, nefleksibilno radno vrijeme, nezdravo radno okruženje itd. Rezultati istraživanja Grunfeld i sur. iz 2000. godine u kojem su procjenjivali prevalenciju

Tablica 1.

WAI				W	P
SV (SD)	43,3 (5,34)	39,5 (5,31)	40,5 (5,51)	0,94	0,05*
Medijan [Min, Maks]	44,0 [31,0, 49,0]	41,0 [26,0, 47,0]	42,0 [26,0, 49,0]		
Nedostaje	4 (30,8%)	43 (62,3%)	47 (57,3%)		
ZP					
SV (SD)	68,3 (23,0)	67,1 (19,5)	67,3 (20,0)	0,91	<0,001*
Medijan [Min, Maks]	75,0 [25,0, 100]	75,0 [25,0, 100]	75,0 [25,0, 100]		
Nedostaje	0 (0%)	2 (2,9%)	2 (2,4%)		
Burnout					
SV (SD)	46,6 (20,5)	59,4 (22,1)	57,3 (22,2)	0,97	0,08
Medijan [Min, Maks]	50,0 [12,5, 75,0]	56,3 [0, 100]	56,3 [0, 100]		
Nedostaje	0 (0%)	1 (1,4%)	1 (1,2%)		
Stres					
SV (SD)	43,3 (22,7)	55,4 (23,2)	53,5 (23,4)	0,97	0,09
Medijan [Min, Maks]	37,5 [6,25, 81,3]	50,0 [0, 100]	50,0 [0, 100]		
Nedostaje	0 (0%)	1 (1,4%)	1 (1,2%)		

Legenda: SV – srednja vrijednost; SD – standardna devijacija; W – testna statistika Shapiro-Wilkovog W testa; p – p vrijednost; * – p < 0,05; WAI – Indeks radne sposobnosti; ZP – zadovoljstvo poslom; Burnout – izgaranje na poslu; Stres – stres na poslu

Tablica 2. Cronbachov koeficijent pouzdanosti (CKP) i 95% interval pouzdanosti (IP) mjernih upitnika

Varijabla	CKP	95% IP
WAI	0,7	0,6 – 0,79
ZP	0,83	0,77 – 0,89
Burnout	0,94	0,92 – 0,96
Stres	0,94	0,92 – 0,96

Legenda: WAI – Indeks radne sposobnosti; ZP – zadovoljstvo poslom; Burnout – izgaranje na poslu; Stres – stres na poslu

sagorijevanja, zadovoljstva poslom i stres na poslu među medicinskim osobljem, pokazali su da su izvori stresa čimbenici poput velikog obima posla, neadekvatnog osoblja, osjećaja pritiska da se ograniče rokovi i narušavanja privatnog života zbog dugog radnog vremena. (11)

Ne postoji statistički značajna razlika između ispitanika muškog i ženskog spola u varijablama Zadovoljstvo poslom, Burnout i Stres. Fizioterapeuti oba spola su jed-

Tablica 3. Mann-Whitney U test mjerenih varijabli s obzirom na spol i veličina efekta

	Medijan [Min, Maks]		Mann-Whitney U + VDA			
	Muški spol (n = 13)	Ženski spol (n = 69)	U	p	VDA	VDA (95% IP)
WAI	44,0 [31,0, 49,0]	41,0 [26,0, 47,0]	173	0,04*	0,738	0,503 – 0,928
ZP	75,0 [25,0, 100]	75,0 [25,0, 100]	457	0,78	-	-
Burnout	50,0 [12,5, 75,0]	56,3 [0, 100]	299	0,07	-	-
Stres	37,5 [6,25, 81,3]	50,0 [0, 100]	318	0,11	-	-

Legenda: U – testna statistika Mann-Whitney U testa; p – p vrijednost; ; *– p <0,05 VDA – Varghino i Delaneyeyevo A (veličina efekta); 95% IP – 95% interval pouzdanosti; WAI – Indeks radne sposobnosti; ZP – zadovoljstvo poslom; Burnout – izgaranje na poslu; Stres – stres na poslu

Tablica 4. Kruskal-Wallis H test mjerenih varijabli s obzirom na stručnu spremu

	Medijan [Minimum, maksimum]			
	WAI	ZP	Burnout	Stres
Sprema				
SSS (n = 22)	42,0 [26,0, 45,0]	5,0 [25,0, 93,8]	68,8 [25,0, 100]	56,3 [25,0, 100]
VŠS (n = 23)	42,0 [30,0, 49,0]	75,0 [25,0, 100]	50,0 [12,5, 93,8]	50,0 [6,25, 93,8]
VSS (n = 12)	40,5 [38,0, 44,0]	75,0 [37,5, 100]	59,4 [0, 100]	43,8 [0, 100]
H	15,95	10,47	15,73	3,83
p	0,53	0,4	0,33	0,54

Legenda: H – testna statistika Kruskal-Wallis H testa; p – p vrijednost; WAI – Indeks radne sposobnosti; ZP – zadovoljstvo poslom; Burnout – izgaranje na poslu; Stres – stres na poslu

Tablica 5. Kruskal-Wallis H test mjerenih varijabli s obzirom na dob

	Medijan [Minimum, maksimum]			
	WAI	ZP	Burnout	Stres
Dob				
30-39 godina (n = 23)	3,0 [35,0, 49,0]	75,0 [25,0, 100]	59,4 [0, 100]	50,0 [0, 100]
40-49 godina (n = 24)	39,5 [31,0, 48,0]	75,0 [25,0, 100]	53,1 [12,5, 100]	50,0 [6,25, 100]
50-59 godina (n = 31)	42,0 [26,0, 47,0]	75,0 [25,0, 100]	50,0 [31,3, 100]	50,0 [25,0, 100]
60 godina i više (n = 4)	35,0 [35,0, 35,0]	75,0 [62,5, 93,8]	78,1 [56,3, 93,8]	71,9 [56,3, 87,5]
H	14,56	5,74	20,08	8,44
p	0,63	0,84	0,13	0,9

Legenda: H – testna statistika Kruskal-Wallis H testa; p – p vrijednost; WAI – Indeks radne sposobnosti; ZP – zadovoljstvo poslom; Burnout – izgaranje na poslu; Stres – stres na poslu

Tablica 6. Regresijski model

Varijabla	B	SE	95% IP	t	p	F	p	SS	R2
ZP	0.06	0.04	-0.02, 0.14	1.59	0.23	24,97	<0,001*	2, 31	0,617
Burnout	-0.16	0.03	-0.23, -0.09	5.54	<0.001*				

Legenda: B – nestandardizirani regresijski koeficijent; SE – standardna pogreška; 95% IP – 95% interval pouzdanosti; t – testna statistika (regresor); p – p vrijednost; F – testna statistika (model); SS – stupnjevi slobode; R2 – koeficijent determinacije; WAI – Indeks radne sposobnosti; ZP – zadovoljstvo poslom; Burnout – izgaranje

nako zadovoljni, jednako pod stresom te jednako podložni izgaranju na poslu. Jedina statistički značajna razlika je u razini radne sposobnosti (WAI). Fizioterapeuti muškog spola imaju 73,8% [95% IP: od 50,3% do 92,8%] veću vjerojatnost za višu razinu radne sposobnosti od ženskih fizioterapeuta.

U niti jednoj mjerenoj varijabli nema statistički značajne razlike između fizioterapeuta različitih razina obrazovanja. Kruskal-Wallis test upućuje da su fizioterapeuti različitih razina obrazovanja jednako podložni stresu na poslu i izgaranju na poslu, da su podjednako zadovoljni poslom te da imaju slične razine radne sposobnosti. U niti jednoj mjerenoj varijabli nema statistički značajne razlike između fizioterapeuta različitih dobnih kategorija. Kruskal-Wallis test upućuje da su fizioterapeuti različitih dobnih kategorija jednako podložni stresu na poslu i izgaranju na poslu, da su podjednako zadovoljni poslom te da imaju slične razine radne sposobnosti. Cijeli model je statistički značajan, što znači da regresori utječu na zavisnu varijablu – indeks radne sposobnosti (WAI). Preciznije, u ovom slučaju samo je regresor Burnout statistički značajan tj. samo on u značajnijoj mjeri utječe na razinu radne sposobnosti. Cijeli model objašnjava 61,7% ukupne varijance te za svaki bod više na Burnout skali rezultat na WAI skali se smanjuje za 0,16 bodova pod pretpostavkom da se ostali regresori ne mijenjaju. Izgaranje na poslu bitan je prediktor radne sposobnosti fizioterapeuta (12). Zadovoljstvo radom negativno je povezano s psihijatrijskim morbiditetom i sve tri skale izgaranja (13).

Zbog prirode svog rada, fizioterapeuti su izloženi velikom riziku od izgaranja, što je povezano sa smanjenim zadovoljstvom

poslom, medicinskim pogreškama i mentalnom dobrobiti zdravstvenih radnika. Za dobro upravljanje i minimiziranje potencijalnog utjecaja izgaranja, treba utvrditi čimbenike rizika.

Maslach i Jackson su kasnije opisali sindrom izgaranja u tri glavne dimenzije: emocionalna iscrpljenost (EE), depersonalizacija (DP) i niža percepcija osobnog postignuća (PA) (14). Emocionalna iscrpljenost odnosi se na osjećaje emocionalne prekomjerne ekstenzije i iscrpljenost od drugih. Depersonalizacija se odnosi na bezobziran odgovor prema ljudima koji primaju uslugu. Smanjenje osobnog postignuća odnosi se na pad osjećaja kompetencije i smanjenje uspješnog postignuća u radu s ljudima. U posljednje vrijeme izgaranje posla obično se naziva negativnom psihološkom reakcijom uzrokovanom porastom kroničnog stresa na poslu (15). Općenito, mnogi čimbenici mogu značajno pridonijeti izgaranju, uključujući nagradu, zajednicu, pravednost, vrijednosti i nesposobnost zaposlenika / zaposlenika (16).

Medicinski radnici opisani su kao posebno osjetljivi na izgaranje (17). Fizioterapeuti i radni terapeuti, među ostalim zdravstvenim osobljem, izloženi su velikom riziku od sindroma izgaranja zbog prirode posla. Terapeuti su svakodnevno u kontaktu s fizičkim i psihičkim bolovima klijenata dok se suočavaju s raznim stanjima invalidnosti. To prirodno pokreće emocionalne reakcije i može dovesti terapeute do obrane distancirajući se od odnosa sa svojim pacijentima (18). Budući da veći dio radnog dana provode duboko upleteni sa svojim pacijentima, terapija koju pružaju je izazovno emocionalna, fizička i intelektualna (19). Kod zdravstvenih djelatnika, izgaranje je povezano s nedostatkom koncentracije (20),

što dovodi do loše kvalitete života (21). Medicinske pogreške povećavaju se s izgaranjem, što koči kvalitetu liječenja (22, 23). Ograničenja ove studije su malen uzorak, uzorak koji potencijalno nije reprezentativan za sve fizioterapeute u RH i sva ograničenja i rizik zablude (eng. confounding) koja proizlaze iz presječnog dizajna i forme upitnika.

ZAKLJUČAK

Fizioterapeuti su izloženi različitim zahtjevima na poslu kao što su različiti položaji prilikom primjene tretmana ili premještanja nepokretnih bolesnika, što može dovesti do određenih mišićno – koštanih oboljenja. Svi zdravstveni problemi utječu na zadovoljstvo poslom te ujedno i na spremnost za nastavak rada i ostanka u profesiji. Osim bolesti struke, fizički stres i psihosocijalni stres utječu na zadovoljstvo poslom fizioterapeuta.

Istraživanje je provedeno na 82 fizioterapeuta od čega 69 žena i 13 muškaraca, s radnim stažem dužim od 10 godina. Najviše ispitanika bilo je u dobi između 50-59 godina, čak 37,8% fizioterapeuta. Najveći broj ispitanika bio je više stručne spreme, čak njih 58,5%. Indeks radne sposobnosti pokazao je pozitivnu srednje jaku korelaciju sa zadovoljstvom na poslu, što znači da osobe koje su zadovoljne poslom imaju veći indeks radne sposobnosti. Indeks radne sposobnosti negativno je srednje koreliran s izgaranjem i stresom, što znači da fizioterapeuti koji su pod većim stresom općenito i pod većim rizikom od izgaranja na poslu imaju nižu razinu radne sposobnosti.

Zadovoljstvo poslom pokazalo je negativnu, ali slabu korelaciju s izgaranjem i poslom,

dok su stres i izgaranje međusobno pozitivno snažno korelirani te možemo reći da su ova dva faktora često povezana. Rezultati istraživanja nisu pokazali značajne razlike među spolovima u varijablama zadovoljstva poslom, izgaranja i stresa. Međutim, fizioterapeuti se prema spolu značajno razli-

kuju u indeksu radne sposobnosti. Muški fizioterapeuti imaju 73,8% veću vjerojatnost za višu razinu radne sposobnosti od ženskih fizioterapeuta.

S obzirom na razinu obrazovanja i dob, među fizioterapeutima nema značajne razlike, već su podjednako podložni stresu,

izgaranju na poslu, zadovoljstvu poslom i razinom radne sposobnosti.

Iz navedenih podataka može se zaključiti da su hipoteze br. 1 i br. 2 potvrđene.

LITERATURA

1. Hrvatska komora fizioterapeuta, 2009; Dostupno na URL adresi: <https://www.hkf.hr/pocetna-stranica/o-struci/kompetencije-fizioterapeuta/> Datum pristupanja 10. Lipnja 2020.
2. Brattig B, Schablon A, Peters C. Occupational accident and disease claims, work related stress and job satisfaction of physiotherapists. 2014. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4262239> Datum pristupa 10. Ožujka 2020
3. Wandling BJ, Smith BS. Bournout in Orthopaedic Physical Therapists. *J Orthop Sports Phys Ther.* 1997;8(3):124–130. Dostupno na: <https://www.jospt.org/doi/abs/10.2519/jospt.1997.26.3.124>. Datum pristupa 10. Ožujka 2020
4. Donohoe E, Nawawi A, Wilker L, Schindler T, Jette DU. Factors associated with burnout of physical therapists in Massachusetts rehabilitation hospitals. *Phys Ther.* 1993;8:750–756. Dostupno na: <https://academic.oup.com/ptj/article-abstract/73/11/750/2729016>. Datum pristupa 10. Ožujka 2020
5. Li Calzi S, Farinelli M, Alianti M, Manigrasso V, Taroni AM. Physical rehabilitation and burnout: different aspects of the syndrome and comparison. *Eura Medicophys.* 2006;8(1):27–36. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16565683/>. Datum pristupa 10. Ožujka 2020
6. Shams T, El-Masry R. Job stress and burnout among academic career anaesthesiologists at an Egyptian university hospital. *Sultan Qaboos Univ Med J* 13, 287–95. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3706120/>. Datum pristupa 15. Ožujka 2020
7. Ro HL. Relationship between job stress and self-esteem of physical therapists. *J Korean Soc Phys Ther* 22, 83–90. Dostupno na: http://www.kptjournal.org/journal/view.html?uid=835&page=&pn=mostread&sort=publish_Date%20DESC&page=&vmd=Full. Datum pristupa 15. Ožujka 2020
8. Hwang R, Myoung SM. Empirical verification of the Korean Occupational Stress Scale in physical therapist. *J Korea Contents Assoc* 14, 849–57 http://koreascience.or.kr/article/ArticleFullRecord.jsp?cn=CCTHCV_2014_v14n11_849 Datum pristupa 15. Ožujka 2020
9. COPSOQ International network. COPSOQ – what is it? Dostupno na: <https://www.copsoq-network.org/> Datum pristupa 15. Ožujka 2020.
10. European Agency for Safety and Health at Work. 2016-17: Healthy Workplaces for All Ages. Dostupno na URL adresi: <https://healthy-workplaces.eu/previous/all-ages-2016/hr/tools.../work-ability-index> Datum pristupa 15. Ožujka 2020.
11. Grunfeld E, Whelan TJ, Zitzelsberger L, Willan A R, Montesanto B, Evans WK. Cancer care workers in Ontario: prevalence of burnout, job stress and job satisfaction. *Cmaj* 2000; 163(2), 166-169. Dostupno na: <https://www.cmaj.ca/content/163/2/166.short>. Datum pristupa 15. Lipnja 2020.
12. Grunfeld E, Whelan TJ, Zitzelsberger L, Willan A R, Montesanto B, Evans WK. Cancer care workers in Ontario: prevalence of burnout, job stress and job satisfaction. *Cmaj* 2000; 163(2), 166-169. Dostupno na: <https://www.cmaj.ca/content/163/2/166.short>. Datum pristupa 15. Lipnja 2020.
13. Sharma A, Sharp DM, Walker LG, Monson JR. Stress and burnout among colorectal surgeons and colorectal nurse specialists working in the National Health Service. *Colorectal Disease* 2008; 10(4), 397-406. Dostupno na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1463-1318.2007.01338.x>. Datum pristupa 17. Lipnja 2020.
14. Maslach C, Jackson SE, Leiter MP, Schaufeli WB, Schwab RL. Burnout Inventory. Volume 21 Consulting psychologists press; Palo Alto, CA, USA: 1986; Dostupno na URL adresi: https://www.researchgate.net/publication/277816643_The_Maslach_Burnout_Inventory_Manual Datum pristupa 16. Lipnja 2020
15. Maslach C, Schaufeli WB, Leiter MP. Job Burnout. *Annu. Rev. Psychol.* 2001;52:397–422. Dostupno na URL adresi: <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.psych.52.1.397>. Datum pristupa 16. Lipnja 2020
16. Maslach C, Leiter M. Early predictors of job burnout and engagement. *J. Appl. Psychol.* 2008;93:498–512. Dostupno na URL adresi: <https://search.proquest.com/openview/ab752792156fd0747c5e26a409c53881/1?pq-origsite=gscholar&cbl=38769>. Datum pristupa 17. Lipnja 2020.
17. Adwan JZ. Pediatric Nurses' Grief Experience, Burnout and Job Satisfaction. *J. Pediatr. Nurs.* 2014;29:329–336. Dostupno na URL adresi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0882596314000426> Datum pristupa 16. Lipnja 2020
18. Calzi SL, Farinelli M, Ercolani M, Alianti M, Manigrasso V, Taroni AM. Physical rehabilitation and burnout: Different aspects of the syndrome and comparison between healthcare professionals involved. *Eur. Med.* 2006;42:27–36. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16565683/>. Datum pristupa 17. Lipnja 2020
19. Bruschini M, Carli A, Burla F. Burnout and work-related stress in Italian rehabilitation professionals: A comparison of physiothera-

- pists, speech therapists and occupational therapists. *Work*. 2018;59:121–129. Dostupno na: <https://content.iospress.com/articles/work/wor2657>. Datum pristupa 17. Lipnja 2020
20. Southwick FS, Southwick SM. The Loss of a Sense of Control as a Major Contributor to Physician Burnout: A Neuropsychiatric Pathway to Prevention and Recovery. *JAMA Psychiatry*. 2018;75:665. Dostupno na: <https://jamanetwork.com/journals/jamapsychiatry/article-abstract/2680572>. Datum pristupa 18. Lipnja 2020
21. Suñer-Soler R, Martín AG, Font-Mayolas S, Gras M-E, Bertrán C, Sullman MJ. Burnout and quality of life among Spanish health-care personnel. *J. Psychiatr. Ment. Heal. Nurs.* 2012;20:305–313. Dostupno na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1365-2850.2012.01897.x>. Datum pristupa 18. Lipnja 2020
22. Hur YJ, Lee BS. Relationship between Empowerment, Job Stress and Burnout of Nurses in Hemodialysis Units. *Keimyung J. Nurs. Sci.* 2011;15:21–30. Dostupno na URL adresi: http://www.koreascience.or.kr/article/ArticleFullRecord.jsp?cn=SHGSCZ_2013_v14n5_2304 Datum pristupa 20. Lipnja 2020
23. Deckard GJ, Present RM. Impact of Role Stress on Physical Therapists' Emotional and Physical Well-being. *Phys. Ther.* 1989;69:713–718.; Dostupno na URL adresi: <https://academic.oup.com/ptj/article-abstract/69/9/713/2728550> Datum pristupa 20. Lipnja 2020